

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (2)

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
2-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehnonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLAR TAHLILINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'NALISHLARI	12
Xudoyberdiyev Ulug'bek Axmad o'g'li	
O'ZBEKISTON KOMPANIYALARIDA DIVIDEND SIYOSATI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	16
Shermuxeimedov Akmal Komiljonovich	
РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНТЕХА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА	21
Салимова Зиёда Рустамжон қизи	
ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA YO'QOTISHLAR HISOBI UCHUN ISHCHI HISOBVARAQLARI TIZIMINI ISHLAB CHIQUISH	27
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA BANK XIZMATLARINI MASOFADAN KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	32
Azlarova Aziza Axrorovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SOLIQ ORGANLARI FAOLIYATINI SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	36
Soyibova Matluba Ahmedboyevna	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	41
M.O. Yo'ldoshova	
NARXLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYASI SIFATIDA DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISH	45
Anvar Deberdiyev	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH YO'LLARI	49
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
STARTAP EKOTIZIMLARINI RAG'BATLANTIRISHNING SOLIQ MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: GLOBAL MUAMMOLAR VA HUDUDIIY IMKONIYATLAR	55
Ishimova Mohinur Absalomovna	
UMUMIY OVQATLANISH TIZIMIDA B2B MARKETINGINI JORIY ETISH. (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	61
Zakirova Gulnoza Quدراتovna, Aliyeva Gulnora Ildarovna	
TIBBIYOT TASHKILOTLARIDA NOMOLIVAVIY AKTIVLAR HISOBI AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	67
Iskanov Xoljigit Nurkosimovich	
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MARKAZIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TASHIL ETISH AMALIYOTI	73
Suyunov Yorqin Bekmurodovich, Nazarov Ubaydulla Abdumannapovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	79
Yuldashev Akmal Kiyomovich	
TOG'-KON KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIM HOLATINI BAHOLASH VA IQTISODIIY SAMARADORLIK ZAXIRALARINI ANIQLASH	83
Abirova Nargizabonu	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI VA ULARNING MILLIIY RIVOJLANISHI	88
Turayev Abduvohid Kuldashovich	

IQTISODIYOTNING INNOVATSION TARAQQIYOTI SHAROITIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	93
Artiqova O'g'iljon Zafar qizi	
O'ZBEKISTON MILLIY TELERADIOKOMPANIYASI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SEMIR MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	101
Rustamov Zafar	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH TANNARXINI PASAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	107
Met yakubov Azamat Djumanazarovich	
BUXORO ARK ANSAMBLI TURISTIK SIG'IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH	111
Sulaymonova Malika Maxmudovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПЛАНИРОВАНИЯ, КОНТРОЛЯ И АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ НА МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	116
Муродов Шавкатжон Фарходович, Зайналов Ж. Р.	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDAGI INVESTITSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	121
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
TIJORAT BANKLARINING KREDITLASH AMALIYOTIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	127
Melibayev Sodir Adilovich	
TIJORAT BANKLARI RENTABELLIGINI TA'MINLASHDA AKTIVLAR VA REGULYATIV KAPITALNING O'RNI	135
Sheraliev Abbos Xolmuminovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF DECISION-MAKING IN THE NATIONAL ELECTRICITY GRID OF UZBEKISTAN	140
Abdumalik A. Djumanov, Mukhlisa M. Gafurova, Tursunmurod R. Sobirov	
VIRTUAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI	147
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
O'ZBEKISTON QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI VA INSTITUTIONAL TUZILMASI.....	152
Shamsiddinov Ne'matjon Ashurali o'g'li	
ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	157
To'ychiyeva Dilnoza Farxod qizi	
ELEKTRON TIJORAT BOZORIDA RISKLARNI BAHOLASH MASALALARI	162
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
UY-JOY BOZORINI IPOTEKA KREDITLASH AMALIYOTI ORQALI INTEGRATSIYA QILISH: O'ZBEKISTON SHAROITIDA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	166
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
HUDUDIY INVESTITSIYA TARKIBINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA DINAMIK TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	171
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI KREDITLASH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Bo'taev O'tkir Eshboevich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHNING INNOVATSION USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	181
Umarova Malika Nematjanovna	
РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНА.....	187
Рахмонов Джамшид Одил угли	

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	194
Абдусаламова Фарогат Сунатиллаевна	
BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH.....	200
Avazbek Jo'rayev	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK OMILLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	207
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	211
Berdimuratov Kuanishbay Genjebaevich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ.....	215
Абдулаттоев Абдухакимжон Абдулхамид угли	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI.....	228
Mohichexra Melikovna Mo'minova	
INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI: XALQARO TAJRIBA TAHLILI	233
Dilbar Xasanovna Aslanova, Usmanova Zumrad Islamovna	
TA'LIM TIZIMIDA MARKETING YONDASHUVI VA TAMOIYILLARINI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI	239
Musayeva Shoirazimovna, Raxmonova Aziza Tolibovna	
MEHMONXONALAR VA OILAVIY MEHMON UYLARI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI	245
Boynazarov Ulug'bek Egamberdiyevich	
HUDUDLARNING TURISTIK SALOHİYATIDAN FOYDALANISH ORQALI ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	250
Daminov Mirvoxid Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MAKROIQTISODIY VA TARMOQ KO'RSATKICHLARI ASOSIDA TAHLIL	255
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING INNOVATION SAMARADORLIKKA TA'SIRI	264
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
ИССЛЕДОВАНИЕ АКТИВНОСТИ И СТАБИЛЬНОСТИ КАТАЛИЗАТОРОВ В ПРОЦЕССЕ ГИДРООЧИСТКИ НЕФТЕПРОДУКТОВ И ИХ РОЛЬ В ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ.....	271
Тураев Баходир Тиркашевич, Махманов Дониёр Махманович	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOIYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI	276
Namozov Shahzod Maxmud o'g'li	
INNOVATIVE TRANSFORMATION PROCESSES AND ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF AGRICULTURAL SERVICES.....	282
Djurayeva Dilnoza Davronovna, Boltayeva Shakhnoza Bebudovna	
COMPARISON OF HOSPITAL-BASED AND HOME-BASED REHABILITATION AFTER CERVICAL SPINE SURGERY IN UZBEKISTAN	290
Shokhruxh Ziyavaddinov	
O'ZBEKISTON AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIVAVIY KOEFFITSIYENTLARI TAHLILI	299
Norqulov Mirsaid To'liqin o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	306
Turdiyev Izatulla Ollaqulovich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA HISOBİ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	312
Xoliqulova Yulduz Panji qizi	

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSIYALARNING O'RNI: XORIJ TAJRIBASI	317
Mavlonov Ozod Ulug'bekovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING XORIJIY DAVLATLAR ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	322
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	330
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASHNING INNOVATION MEKANIZMLARI.....	334
Adilova Zohida Ikromjonovna	
MOLIYAVIY AKTIVLAR TARKIBIDAGI DEBITORLIK QARZDORLIKLARINI MHXS TALABLARI ASOSIDA BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	339
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich	
ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ УДАЛЁННОЙ РАБОТЫ	345
Хамидов Далер Дилшодович	
ISMOIL SOMONIY MAQBARASINING TURISTIK SIG'IMINI BAHOLASH: BUXORO TARIXIY MARKAZI MISOLIDA.....	351
Choriyeva Dilovar Tohir qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
CONSUMER TRUST IN UZBEKISTAN'S E-COMMERCE	356
Erkin Shavqiyev Professor, Ulugmurodov Farkhod	
IMPROVING THE FINANCING SYSTEM OF EXPORT ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES.....	362
Karamatdinova Aysawle Parakhatovna	
XORIJIY OLIY TA'LIM MUASSASALARINING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI TAHLILI: O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	369
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek	
SURXONDARYO VILOYATIDA MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOIIY-IQTISODIY OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	374
Islomov Bobur Bahodir o'g'li	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARGA AMORTIZATSIYA HISOBLASH USULLARI VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	380
Xasanov Shoxrux Raximjonovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA REAL SEKTOR KORXONALARINING ROLI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	385
Sobitova Ra'no Solidjonovna, Babaxadjayev Firdavs Bahodir o'g'li	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEK CONSULTING SERVICES MARKET AND METHODS FOR ASSESSING THE POTENTIAL FOR ATTRACTING INVESTMENTS	388
Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
RESPUBLIKAMIZDA UMUMIY OVQATLANISH SOHASI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARDAN FOYDALANISH.....	394
Kalanova Moxigul Baxritdinova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA KORXONA BOSHQARUVINING TASHKILIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	399
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o'g'li	
BALIQCILIK SOHASIDA TADBIRKORLIK MAJMUALARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING ROSSIYA TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	406
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA CHIQINDILARNI BOSHQARISH TIZIMINING ZAMONAVIY MODELLARI	416
Xasanov Komil Mutalibjanovich	
TOSHKENT VILOYATI QISHLOQ HUDUDLARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OMILLARI: EMPIRIK TAHLIL	421
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi	
METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF ADDITIONAL ACTIVITIES IN FARM ENTERPRISES	426
Kalimbetov Khaliknazar Kurbanbaevich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	432
Suyarov Shaxzod Salim o'g'li	
XALQARO MOLIYA TASHKILOTLARIDAN O'ZBEKISTONGA JALB ETILGAN IMTIYOZLI MABLAG'LARNING SAMARADORLIGI	438
Turdiyeva Zarnigor Asqar qizi	
NAVOIIY VILOYATIDA TURIZM XIZMATLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH.....	442
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKNI BOSHQARISHNING XORIJIY AMALIYOTI.....	448
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
KORXONALARDA STRATEGIK REJANI ISHLAB CHIQISH DARAJALARI VA BOSQICHLARI	452
Zaripova Sayohat Zafarovna	

KORXONALARDA STRATEGIK REJANI ISHLAB CHIQISH DARAJALARI VA BOSQICHLARI

Zaripova Sayohat Zafarovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit” kafedrası assistenti

Email: sayokhatzaripova98@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada korxonalarda strategik rejani ishlab chiqishning asosiy darajalari va bosqichlari tahlil qilinadi. Unda strategik boshqaruvning mazmuni, korxona faoliyatini samarali tashkil etishda strategik rejalashtirishning o'рни hamda ichki va tashqi muhitni o'rganish jarayonlari yoritilgan. Shuningdek, strategik maqsadlarni belgilash, alternativ strategiyalarni ishlab chiqish, ularni baholash va tanlash bosqichlari batafsil ko'rib chiqiladi. Maqolada strategik rejalashtirish darajalari — korporativ, biznes va funksional darajalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik hamda ularning korxona rivojlanishiga ta'siri ham tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: strategik rejalashtirish, strategik boshqaruv, korxona rivoji, strategiya, korporativ daraja, biznes daraja, funksional daraja, tashqi muhit tahlili, ichki muhit tahlili, strategik qarorlar, raqobat ustunligi, SWOT tahlil.

Abstract. This article analyzes the main levels and stages of developing a strategic plan in enterprises. It examines the essence of strategic management, the role of strategic planning in organizing enterprise activities effectively, and the processes of analyzing internal and external environments. The study also considers in detail the stages of setting strategic goals, developing alternative strategies, evaluating and selecting them. Furthermore, the interrelationship between the levels of strategic planning—corporate, business, and functional—and their impact on enterprise development are analyzed.

Key words: strategic planning, strategic management, enterprise development, strategy, corporate level, business level, functional level, external environment analysis, internal environment analysis, strategic decisions, competitive advantage, SWOT analysis.

Аннотация. В данной статье анализируются основные уровни и этапы разработки стратегического плана на предприятиях. Рассматриваются сущность стратегического управления, роль стратегического планирования в эффективной организации деятельности предприятия, а также процессы анализа внутренней и внешней среды. Кроме того, подробно изучаются этапы постановки стратегических целей, разработки альтернативных стратегий, их оценки и выбора. Также анализируется взаимосвязь уровней стратегического планирования — корпоративного, бизнес- и функционального — и их влияние на развитие предприятия.

Ключевые слова: стратегическое планирование, стратегическое управление, развитие предприятия, стратегия, корпоративный уровень, бизнес-уровень, функциональный уровень, анализ внешней среды, анализ внутренней среды, стратегические решения, конкурентное преимущество, SWOT-анализ.

KIRISH

Hozirgi kunda jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan keskin o'zgarishlar, raqobat muhitining kuchayishi hamda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi korxonalar oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'ymoqda. Bunday sharoitda korxonalar nafaqat mavjud holatini saqlab qolish, balki uzoq muddatli istiqbolda barqaror rivojlanishni

ta'minlash uchun aniq va puxta o'ylangan strategik rejalarga ega bo'lishi zarur. Strategik rejalashtirish korxonaning kelajakdagi yo'nalishini belgilash, resurslardan samarali foydalanish hamda ichki va tashqi muhitdagi o'zgarishlarga moslashish imkonini beruvchi muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi.

Mamlakatimizda ham iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, sanoatni rivojlantirish va tadbirkorlik subyektlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022-yildagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son¹ Farmonida iqtisodiyot tarmoqlarini jadal rivojlantirish, korxonalarda zamonaviy boshqaruv tizimlarini joriy etish, innovatsion yondashuvlarni kengaytirish va strategik rejalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish ustuvor vazifalar sifatida belgilab berilgan. Ushbu farmon korxonalar faoliyatini samarali tashkil etishda strategik boshqaruvning ahamiyatini yanada oshirib, ularni uzoq muddatli maqsadlar asosida rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. [1]

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.02.2020-yildagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4611-son² qarori sanoat korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirish va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishga qaratilgan muhim hujjatlardan biri hisoblanadi. Ushbu qarorda korxonalarda zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish, strategik rejalashtirishni yo'lga qo'yish, resurslardan oqilona foydalanish va raqobatbardoshlikni oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Bu esa korxonalarda strategik qarorlar qabul qilish tizimini takomillashtirishni taqozo etadi. [2]

Strategik rejalashtirish jarayonida qabul qilinadigan qarorlar turli darajalarda amalga oshiriladi. Korporativ darajadagi qarorlar korxonaning umumiy rivojlanish yo'nalishini belgilasa, biznes darajadagi qarorlar raqobat strategiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Funktsional darajadagi qarorlar marketing, moliya, ishlab chiqarish va boshqa yo'nalishlarda amalga oshiriladigan faoliyatni muvofiqlashtiradi. Har bir darajadagi qarorlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularning samaradorligi korxonaning umumiy strategik maqsadlariga erishishda muhim rol o'ynaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korxonalarda strategik rejalashtirish va strategik boshqaruv masalalari iqtisodiyot fanining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, ushbu mavzu ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan atroflicha o'rganilgan. Ularning ilmiy ishlari strategik rejalashtirishning nazariy asoslari, amaliy jihatlari hamda korxona faoliyatidagi ahamiyatini yoritishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Xorijiy olimlardan Michael Porter strategik boshqaruv nazariyasining asoschilaridan biri hisoblanadi. Uning ilmiy tadqiqotlarida korxonalarning raqobat muhitida muvaffaqiyatga erishishi uchun aniq strategiyani ishlab chiqish zarurligi asoslab berilgan. Porter tomonidan ishlab chiqilgan "raqobatning besh kuchi" modeli korxonaning tashqi muhitini chuqur tahlil qilish imkonini berib, strategik qarorlar qabul qilishda muhim vosita sifatida keng qo'llaniladi. Shuningdek, u raqobat ustunligini shakllantirish uchun differensiallashuv, xarajatlar yetakchiligi va fokuslash kabi strategiyalarni taklif etgan. [3] Yana bir mashhur xorijiy olim Igor Ansoff strategik rejalashtirishni tizimli va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan jarayon sifatida talqin qiladi. Uning ilmiy ishlarida strategiyani ishlab chiqish, uni amalga oshirish va nazorat qilish bosqichlari batafsil yoritilgan. Ansoff tomonidan taklif etilgan "Ansoff matritsasi" korxona rivojlanishining asosiy yo'nalishlarini — bozorni kengaytirish, mahsulotni rivojlantirish, diversifikatsiya va mavjud bozorda faoliyatni kuchaytirish kabi strategiyalarni aniqlashda muhim metodologik asos hisoblanadi. Bu esa korxonalarda strategik qarorlar qabul qilish jarayonini ilmiy asosda tashkil etishga xizmat qiladi. [4]

Mahalliy olimlardan Abdug'ani Abduvaliyev o'z tadqiqotlarida O'zbekiston iqtisodiyoti sharoitida strategik boshqaruvni rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratgan. U korxonalarda strategik rejalashtirishni joriy etishda milliy iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlari, resurslar cheklanganligi va bozor infratuzilmasining rivojlanish darajasini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, strategik qarorlar qabul qilishda ichki imkoniyatlar bilan bir qatorda tashqi omillarni ham chuqur tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. [5] Shuningdek, Shavkat Xolmuradov ilmiy ishlarida strategik rejalashtirishning bosqichlari va darajalari, ularning o'zaro bog'liqligi hamda korxona samaradorligiga ta'siri keng tahlil qilingan. U strategik boshqaruv jarayonida zamonaviy boshqaruv usullari, innovatsion yondashuvlar va axborot texnologiyalaridan foydalanish zarurligini asoslab beradi. Xolmuradovning qarashlariga ko'ra, strategik rejalashtirish jarayoni uzluksiz bo'lib, u doimiy ravishda yangilanib borilishi va tashqi muhitdagi o'zgarishlarga moslashtirilishi lozim. [6]

Yuqorida keltirilgan olimlarning ilmiy qarashlari shuni ko'rsatadiki, strategik rejalashtirish korxona faoliyatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlash, resurslardan samarali foydalanish hamda raqobatbardoshlikni oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ayniqsa, strategik qarorlar qabul

1 <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>

2 <https://lex.uz/docs/-4746047>

qilish jarayonining ilmiy asosda tashkil etilishi korxonalarning bozor sharoitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga zamin yaratadi. Shu bois mazkur tadqiqotda yuqoridagi nazariy yondashuvlarga tayanilgan holda korxonalarda strategik rejani ishlab chiqish darajalari va bosqichlari yanada chuqur tahlil etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot ishida korxonalarda strategik rejani ishlab chiqish darajalari va bosqichlarini o'rganishda tahlil (analiz) usulidan foydalanildi. Ushbu usul orqali strategik rejalashtirish jarayoni tarkibiy qismlarga ajratilib, har bir bosqichning mazmuni va ahamiyati alohida o'rganildi. Tahlil usuli yordamida korxonalarda strategik boshqaruvning asosiy elementlari — tashqi va ichki muhit omillari, strategik maqsadlar, muqobil strategiyalar hamda ularni baholash jarayonlari chuqur ko'rib chiqildi. Shuningdek, strategik rejalashtirishning korporativ, biznes va funksional darajalari o'zaro bog'liqlikda tahlil qilinib, ularning korxona faoliyatiga ta'siri aniqlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarda strategik rejani ishlab chiqish jarayoni murakkab va ko'p bosqichli tizim bo'lib, u korxonaning uzoq muddatli rivojlanish istiqbollarini belgilashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonni tahlil qilishda, avvalo, strategik rejalashtirishning asosiy darajalari — korporativ, biznes va funksional darajalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rib chiqish muhimdir. Korporativ darajada korxonaning umumiy rivojlanish yo'nalishi, diversifikatsiya darajasi va investitsion siyosati aniqlanadi. Bu bosqichda qabul qilinadigan qarorlar uzoq muddatli bo'lib, korxonaning butun faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi.

Biznes darajasida esa korxonaning alohida faoliyat yo'nalishlari bo'yicha raqobat strategiyalari ishlab chiqiladi. Bu yerda asosiy e'tibor bozorni tahlil qilish, iste'molchilar ehtiyojlarini o'rganish va raqobatchilar faoliyatini baholashga qaratiladi. Strategik rejalashtirishning ushbu bosqichida korxona o'zining raqobat ustunligini shakllantirishga intiladi. Funksional darajada esa marketing, moliya, ishlab chiqarish va boshqa yo'nalishlarda strategiyalar ishlab chiqilib, ular umumiy strategiyani amalga oshirishga xizmat qiladi. Strategik rejani ishlab chiqish bosqichlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, jarayon odatda tashqi va ichki muhitni o'rganishdan boshlanadi. Tashqi muhit tahlili iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va texnologik omillarni qamrab olib, korxona faoliyatiga ta'sir etuvchi imkoniyat va tahdidlarni aniqlashga yordam beradi. Ichki muhit tahlili esa korxonaning resurslari, imkoniyatlari va zaif tomonlarini baholashga qaratiladi. Ushbu ikki yo'nalishning uyg'un tahlili strategik qarorlar qabul qilishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Keyingi bosqichda strategik maqsadlar aniqlanadi. Maqsadlar aniq, o'lchab bo'ladigan va erishish mumkin bo'lgan tarzda belgilanishi lozim. Shundan so'ng muqobil strategiyalar ishlab chiqiladi va ular turli mezonlar asosida baholanadi. Baholash jarayonida strategiyaning samaradorligi, xavflilik darajasi va amalga oshirish imkoniyatlari hisobga olinadi. Eng maqbul strategiya tanlab olinib, uni amalga oshirish bosqichi boshlanadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, strategik rejalashtirish jarayonining har bir bosqichi o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ulardan birortasiga yetarlicha e'tibor berilmasa, umumiy strategiyaning samaradorligi pasayadi. Ayniqsa, noto'g'ri yoki yetarlicha asoslanmagan strategik qarorlar korxonaning raqobatbardoshligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli strategik rejalashtirishni ilmiy asosda tashkil etish va barcha bosqichlarni izchil amalga oshirish zarur hisoblanadi. O'tkazilgan tahlillar asosida korxonalarda strategik rejani ishlab chiqish jarayoni samaradorligini oshirish uchun bir qator muhim natijalar va xulosalarga kelindi. Avvalo, strategik rejalashtirish korxona faoliyatining ajralmas qismi ekanligi va u uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlashda asosiy vosita bo'lib xizmat qilishi aniqlandi. Strategik rejaning mavjudligi korxonaga o'z oldiga qo'yilgan maqsadlarga izchil erishish, resurslardan samarali foydalanish va tashqi muhitdagi o'zgarishlarga moslashish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, strategik rejalashtirish darajalari o'rtasidagi muvofiqlik korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Korporativ, biznes va funksional darajadagi strategiyalar o'zaro uyg'un holda ishlab chiqilganda, korxonaning umumiy rivojlanish strategiyasi yanada mustahkamlanadi. Aks holda, darajalar o'rtasidagi nomuvofiqlik strategik maqsadlarga erishishda muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Shuningdek, tashqi va ichki muhitni chuqur tahlil qilish strategik qarorlar qabul qilishning sifatini oshirishi aniqlandi. Korxonalar o'z faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf va imkoniyatlarni oldindan aniqlab, ularga mos strategiyalarni ishlab chiqishi zarur. Bu esa raqobatbardoshlikni oshirish va bozorda mustahkam o'rin egallashga xizmat qiladi. Strategik maqsadlarni to'g'ri belgilash va ularni aniq mezonlar asosida baholash strategik rejalashtirishning muhim sharti hisoblanadi. Maqsadlarning aniq va real bo'lishi korxona faoliyatini samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, muqobil strategiyalarni ishlab chiqish va ularni puxta baholash orqali eng optimal variantni tanlash imkoniyati yaratiladi. Yana bir muhim natija shundan iboratki, strategik rejalashtirish jarayoni uzluksiz bo'lib, u doimiy ravishda takomillashtirib borilishi lozim. Bozor sharoitlarining o'zgarishi, yangi texnologiyalarning paydo bo'lishi va raqobatning kuchayishi strategik rejalarni muntazam yangilab borishni talab etadi. Shu sababli korxonalar strategik boshqaruv tizimini moslashuvchan

va samarali tarzda tashkil etishlari zarur. Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot natijalari korxonalarda strategik rejani ishlab chiqish jarayonini takomillashtirish, strategik qarorlar qabul qilish sifatini oshirish hamda korxonaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Strategik rejalashtirish tizimini raqamlashtirish va zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish. Korxonalarda strategik rejalashtirish samaradorligini oshirish uchun eng muhim yo'nalishlardan biri bu boshqaruv jarayonlarini to'liq yoki qisman raqamlashtirishdir. Hozirgi kunda global iqtisodiyotda raqamli texnologiyalar, big data, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari strategik qarorlar qabul qilish jarayonini sezilarli darajada tezlashtirmoqda va aniqligini oshirmoqda. Shu sababli korxonalarda strategik rejalashtirish jarayonini an'anaviy usullardan zamonaviy raqamli platformalarga o'tkazish zarur hisoblanadi.

Birinchidan, korxona ichidagi barcha ma'lumotlar — moliyaviy ko'rsatkichlar, ishlab chiqarish hajmi, resurslar harakati, xodimlar faoliyati va bozor tendensiyalari yagona axborot tizimida jamlanishi lozim. Bu strategik qaror qabul qiluvchilarga real vaqt rejimida aniq va ishonchli ma'lumotlardan foydalanish imkonini beradi. Natijada qarorlar subyektiv fikrlarga emas, balki aniq tahlil qilingan ma'lumotlarga asoslanadi. Ikkinchidan, strategik rejalashtirish jarayonida prognozlash modellaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Masalan, sotuv hajmini bashorat qilish, bozor talabini oldindan aniqlash yoki resurslar taqsimotini optimallashtirish kabi jarayonlar maxsus dasturiy vositalar yordamida amalga oshirilsa, korxona kelajakdagi xavflarni oldindan ko'ra oladi va ularga tayyor turadi. Uchinchidan, raqamli transformatsiya korxona ichidagi boshqaruv tizimini shaffoflashtiradi. Har bir strategik qaror, uning ijrosi va natijalari tizimli ravishda kuzatib boriladi. Bu esa nazoratni kuchaytiradi va strategik rejaning bajarilish darajasini oshiradi. Shuningdek, xodimlarning raqamli savodxonligini oshirish ham muhim omil hisoblanadi. Agar xodimlar yangi texnologiyalarni to'liq tushunmasa, strategik rejalashtirish tizimining samaradorligi pasayadi. Shu sababli doimiy o'quv-treninglar tashkil etish, malaka oshirish dasturlarini joriy etish va zamonaviy boshqaruv madaniyatini shakllantirish zarur. Umuman olganda, strategik rejalashtirish tizimini raqamlashtirish korxonalarga tezkorlik, aniqlik, moslashuvchanlik va raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi. Bu esa uzoq muddatli barqaror rivojlanishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Strategik qarorlar qabul qilish jarayonini takomillashtirish va ichki boshqaruv tizimini mustahkamlash. Korxonalarda strategik rejalashtirish samaradorligini oshirishning yana bir muhim yo'nalishi bu strategik qarorlar qabul qilish jarayonini takomillashtirishdir. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab korxonalarda qarorlar qabul qilish jarayoni yetarli darajada tahlilga asoslanmagan yoki markazlashmagan bo'lishi mumkin. Bu esa strategik xatoliklarga olib keladi va korxonaning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, strategik qarorlar qabul qilishda ko'p bosqichli tahlil tizimini joriy etish zarur. Har bir qaror qabul qilinishidan oldin uning iqtisodiy samaradorligi, xavf darajasi, resurslarga ta'siri va uzoq muddatli oqibatlar chuqur o'rganilishi lozim. Bu jarayonda SWOT tahlil, risk tahlili va bozor tahlili kabi usullardan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir. Ikkinchidan, korxona boshqaruvida jamoaviy qaror qabul qilish tizimini kuchaytirish kerak. Strategik qarorlar faqat bir shaxs tomonidan emas, balki mutaxassislar guruhi tomonidan muhokama qilingan holda qabul qilinsa, xatoliklar kamayadi va qaror sifati oshadi. Bu yondashuv turli fikrlar va tajribalarni birlashtirish imkonini beradi. Uchinchidan, strategik rejalashtirishda monitoring va nazorat tizimini kuchaytirish muhimdir. Qabul qilingan qarorlar ijrosi muntazam ravishda tahlil qilinishi, reja va amaliy natijalar o'rtasidagi farqlar aniqlanishi hamda zarur hollarda tezkor tuzatishlar kiritilishi lozim. Bu korxona strategiyasining moslashuvchanligini ta'minlaydi. Shuningdek, ichki boshqaruv tizimini mustahkamlash orqali bo'limlar o'rtasidagi muvofiqlikni yaxshilash mumkin. Marketing, moliya, ishlab chiqarish va kadrlar bo'limlari o'rtasida samarali kommunikatsiya yo'lga qo'yilsa, strategik reja yanada uyg'unlashadi va samarali amalga oshiriladi. Natijada, strategik qarorlar qabul qilish tizimini takomillashtirish korxonalarda boshqaruv sifati oshishiga, resurslardan oqilona foydalanishga va umumiy samaradorlikning o'tishiga olib keladi.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash mumkinki, korxonalarda strategik rejalashtirish tizimi boshqaruv faoliyatining eng muhim va ajralmas qismi ekanligini yaqqol ko'rsatadi. Strategik rejalashtirish korxonaning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishini belgilash, resurslardan samarali foydalanish va bozordagi o'zgarishlarga moslashish imkonini beruvchi asosiy boshqaruv vositasi hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, strategik rejalashtirish jarayoni bir nechta o'zaro bog'liq bosqichlardan iborat bo'lib, u tashqi va ichki muhitni tahlil qilish, strategik maqsadlarni belgilash, muqobil strategiyalarni ishlab chiqish, ularni baholash hamda eng maqbul variantni tanlash va amalga oshirish bosqichlarini o'z ichiga oladi. Har bir bosqichning to'g'ri tashkil etilishi korxona strategiyasining muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Shuningdek, strategik rejalashtirish darajalari — korporativ, biznes va funksional darajalar o'rtasidagi uyg'unlik korxona samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Agar ushbu darajalar o'rtasida muvofiqlik ta'minlansa, korxona faoliyati yanada barqaror va tizimli bo'ladi. Aks holda, strategik maqsadlar va amaliy natijalar o'rtasida tafovut yuzaga kelishi mumkin.

Tadqiqot davomida yana bir muhim jihat aniqlandiki, strategik qarorlar qabul qilish jarayonining sifati korxonaning umumiy muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi. Qarorlar qanchalik chuqur tahlilga asoslangan bo'lsa, ularning amaliy samarasi shunchalik yuqori bo'ladi. Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalardan foydalanish strategik rejalashtirish jarayonini sezilarli darajada takomillashtiradi. Korxonalarda strategik rejalashtirish tizimini rivojlantirish, boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish va strategik qarorlar sifatini oshirish korxonalarning raqobatbardoshligini kuchaytiradi hamda uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Shu sababli strategik rejalashtirishni doimiy ravishda takomillashtirib borish bugungi kun korxonalari uchun eng dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.02.2020 yildagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4611-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/-4746047s>
3. Porter M. E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. - New York: Free Press, 1980.
4. Ansoff I. Corporate Strategy. - New York: McGraw-Hill, 1965.
5. Abduvaliyev A. Korxonalarda strategik boshqaruv asoslari. - Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
6. Xolmuradov Sh. Strategik rejalashtirish va boshqaruv tizimi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
